

Şahbuz aşığıları

Tahirə Bağirova

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu
E-mail: taranavaliyeva1989@gmail.com

Annotasiya. Məqalədə Naxçıvan aşığı mühitinin XIX və XX əsrlərdəki inkişafı, bölgənin tanınmış aşığıları və el şairlərinin yaradıcılığı araşdırılır. Şahbuz, Şərur, Ordubad və digər bölgələrdən çıxmış ustad aşığıların poeziya və saz ifadəliliyi nümunələri təqdim olunur. Məqalədə aşığı sənətinin gəraylı, qoşma, təcnis, müxəmməs və dastan janrları üzrə zənginliyi vurğulanır, həmçinin hər bir aşığın yaradıcılıq xüsusiyyətləri və xalq arasında qazandığı nüfuz göstərilir. Tədqiqat Naxçıvan aşığı mühitinin Azərbaycan xalq ədəbiyyatında tutduğu yerin əhəmiyyətini işıqlandırır və bölgənin mədəni irsinin qorunmasına dair məlumat verir. Məqalə aşığı sənətinin mədəni və ədəbi inkişafını izləmək istəyən tədqiqatçılar və tələbələr üçün faydalı bir qaynaqdır. Araşdırmada Şahbuz mühitinin parlaq nümayəndələrindən Ululu Kərimin dini-etik görüşləri, Kəlbə Molla İsmayılın bağlamaları və Aşığı Həsənalının regional nüfuzu təhlil olunur. XX əsr sənətkarlarından Aşığı İslamın dastan yaradıcılığı, Aşığı Hidayətin “Naxçıvan gəraylısı” və Aşığı Aydın Nərimanoğlunun fəlsəfi lirikasındakı yerli toponimlərin bədii tərənnümü işıqlandırılır. Müasir dövrün ustad el şairi Sərraf Qasımın “söz sərrafı” kimi fərdi üslubu, onun digər bölgə aşığıları ilə qurduğu geniş deyişmə əlaqələri elmi şəkildə dəyərləndirilir. Bununla yanaşı, Biçənəkli İsmayılın məhəbbət dastanları, Məmməd Əmrahoglundun nəsihətamiz qoşmaları və Çərkəz Fətəlioğlundun yaradıcılığındakı yurda bağlılıq motivləri təhlil obyektinə çevrilir. Məhərrəm Qasımının Naxçıvanın orijinal saz havaları haqqındakı qənaətləri və klassik dastan repertuarının tədqiqi Şahbuz bölgəsinin milli folklor sistemindəki müstəsna rolunu bir daha təsdiq edir.

Açar sözlər: Naxçıvan aşığı mühiti, Şahbuz aşığıları, qoşma, gəraylı, bayatı

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 05.05.2026; qəbul edilib – 18.05.2026

Ashugs of Shahbuz

Tahira Baghirova

Doctor of Philosophy in Philology
Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS
E-mail: taranavaliyeva1989@gmail.com

Abstract. This article explores the development of the Nakhchivan ashug environment during the 19th and 20th centuries, examining the creativity of the region's renowned ashugs and folk poets. It presents examples of poetry and saz performance from master ashugs hailing from Shahbuz, Sharur, Ordubad, and other districts. The article emphasizes the richness of the ashug art across genres such as gəraylı, goshma, tajnis, mukhammas, and dastan, highlighting the unique creative characteristics and public prestige of each artist. The study illuminates the significance of the Nakhchivan ashug school within Azerbaijani folk literature and provides insights into the preservation of the region's spiritual heritage. This work serves as a valuable resource for researchers and students seeking to trace the cultural and literary evolution of the ashug tradition.

The research analyzes the religious-ethical views of Ululu Kerim, a prominent figure of the Shahbuz environment, the baghlama of Kelbe Molla İsmayıl, and the regional influence of Ashug Hasanali. Regarding 20th-century artists, it sheds light on the dastan creativity of Ashug İslam, the “Nakhchivan gerayli” of Ashug Hidayat, and the artistic depiction of local toponyms in the philosophical lyrics of Ashug Aydın Narimanoglu. The individual style of the modern master folk poet Sarraf Gasim as a “master of words” (soz sarrafi) and his extensive poetic dialogues (deyishme) with ashugs from other regions are scientifically evaluated. Additionally, the romantic dastans of Bichenekli İsmayıl, the moralistic goshmas of Mammad Amrahoghlu, and the motifs of devotion to the motherland in the works of Cherkez Fatalioglu are subjects of analysis. The conclusions of Maharram Gasimli regarding the original saz melodies of Nakhchivan and the study of the classical dastan repertoire further confirm the exceptional role of the Shahbuz region within the national folklore system.

Keywords: Nakhchivan ashug environment, Shahbuz ashugs, goshma, gerayli, bayati

Article history: received – 05.05.2026; accepted – 18.05.2026

Giriş / Introduction

Naxçıvan aşığı mühiti Azərbaycan xalq ədəbiyyatının və musiqisinin zəngin ənənələrinə malikdir. Bu mühitin tarixi kökləri XIX əsrə qədər uzanır və onun inkişafında Şahbuz, Şərur, Ordubad və digər bölgələrin aşığıları xüsusi rol oynamışlar. Aşığı sənəti burada həm şifahi yaradıcılıq, həm də dastan və qoşma üslublarında formalaşmış, xalqın mənəvi və estetik dünyasına dərin təsir göstərmişdir. Hər bir aşığı özünəməxsus ifa tərz, poetik üslubu və sazçalma bacarığı ilə aşığı sənətinin inkişafına töhfə vermişdir. Məqalədə XIX və XX əsr Naxçıvan aşığıları, el şairləri və onların yaradıcılığı xüsusiyyətləri, həmçinin Şahbuz bölgəsinin bu sənətdəki rolu araşdırılır. Məqsəd bölgənin zəngin aşığı ənənələrini sistemli şəkildə təqdim etmək və onların Azərbaycan ədəbiyyatında tutduğu yerin əhəmiyyətini göstərməkdir.

Əsas hissə / Main part

Naxçıvan aşığı mühitinin XIX əsrdə özünəməxsus ədəbi ənənələri olmuşdur. Bu dövrdə Naxçıvan aşığı mühiti özündən əvvəlki Azərbaycan xalq aşığı poeziyasına və dastan yaradıcılığı ənənələrinə istinad etmiş, aşığı ədəbiyyatının dəyərli nümunələrini yaratmışdır.

“XIX əsr boyunca Azərbaycan ədəbiyyatında şifahi xalq yaradıcılığı, aşığı poeziyası və bunların əhəmiyyətli təsiri nəticəsində yazılı ədəbiyyatda aşığı şeiri inkişaf edərək geniş yayılmışdır. Əsrin I və II yarısında Naxçıvanın Şərur, Şahbuz və Ordubad ərazilərində bir çox xalq aşığıları yetişmiş: Şərur, Şahbuz və Ordubad aşığılarının xalq içərisində nüfuz dairəsi geniş idi.

Naxçıvanın Şahbuz bölgəsinin ayrı-ayrı kəndlərindən olan Ululu Kərim, Aşığı Məmmədcəfər, Aşığı İsmi, Aşığı Molla İsmayıl, Aşığı Nəcəfəli, Aşığı Həsənəli, Şıxmahmud kəndindən Aşığı Cəfər, Ordubadın Dəstə kəndindən Aşığı Abbas Dəhri kimi el aşığıları Naxçıvanın bütün bölgələrində çıxış edir, aşığı şeiri üslubunu və ənənələrini yayırdılar. Bunların bir qismi Naxçıvan kəndlərinin yerli aşığıları, digər bir qismi isə Cənubi Azərbaycanın Sisian və Darabas bölgələrindən gələrək Şərur, Şahbuz və Ordubad ərazilərində məskunlaşmış xalq aşığıları idi” [3, s.15].

“Naxçıvan aşığı mühiti keçdiyi inkişaf mərhələlərində öz yaradıcı ənənələri ilə tanınmış sənətkarların Qarabağda Abdalgülablı Aşığı Valehlə görüşərək dəyişdiyi məlumdur. Bu dəyişmə onun ustad sənətkar kimi Naxçıvandan kənarda da tanındığını göstərir. Bundan başqa, Ordubadlı Kərim, Kosacanlı Ağ Aşığı Allahverdi, Aşığı Cəlil, Aşığı Əli Xanxanımoglu, Aşığı Məmmədcəfər, Çobankərəli Aşığı Cəfər, Aşığı Abbas Dəhri, Aşığı Fətulla və XX əsrin əvvəllərində yaşayıb-yaratmış Aşığı Nabatın da aşığı sənətinin inkişafında əməyi çoxdur”[1].

Naxçıvanda bu gün də onların bu şərəfli yolunu davam etdirən aşığılar və el şairləri vardır. Naxçıvanda ta qədimdən indiyədək yaşayıb-yaradan, Azərbaycan aşığı musiqisinə xəzinələr bəxş edən Şahbuz aşığılarından qısa məlumat:

Məqalədə XIX əsrdə Şahbuz bölgəsində yaşamış el şairi Ululu Kərim, Aşığı Nəcəfəli, Aşığı Mirzalı, Aşığı Həsənəli, Kəlbə Molla İsmayıl, XX əsr aşığılarından Aşığı İslam, Bəcənkli İsmayıl, Aşığı Vəli, Aşığı Hidayət, Kükü kəndindən Aşığı Fərrux, Aşığı Aydın Nərimanoğlu, el şairi Sərraf Qasım və digərlərinin həyat və yaradıcılığı haqqında qısa məlumat verilir.

Naxçıvan aşığı mühiti tarixən öz yaradıcı ənənələri və tanınmış sənətkarları ilə Azərbaycan aşığı yaradıcılığına dəyərli töhfələr vermişdir. Bu sırada Aşığı Süleyman, Ordubadlı Kərim, Kosacanlı Ağ Aşığı Allahverdi, Aşığı Əli Xanxanimoğlu, Aşığı Məmmədcəfər, Çobankərəli Aşığı Cəfər, Aşığı Əzim, Aşığı Abbas Dəhri, Aşığı Fətulla, Aşığı Nəbat, Aşığı Həmid və başqalarının əməyi xüsusilə qeyd olunmalıdır.

XIX əsrin son onilliklərindən başlayaraq Naxçıvan regionunda aşığı yaradıcılığı nümunələrinin toplanması, nəşri və tədqiqi sahəsində müəyyən işlər görülmüşdür.

Naxçıvan aşığı mühiti haqqında tanınmış folklorşünas M.Qasımlı yığcam məlumat vermişdir. O yazır: “İfaçılıq prinsipləri baxımından qonşu mühitlərdən o qədər də seçilməyən Naxçıvan mühiti ötən yüzilliklər ərzində söz yaradıcılığı və saz bəstəkarlığı sahəsində özünəməxsus uğurlar qazanaraq, aşığı sənətinin repertuar zənginliyinə qiymətli örnəklər əlavə etmişdir. “Naxçıvani”, “Naxçıvan gülü”, “Köhnə Naxçıvan”, “Ağır Şərili”, “Yüngül Şərili” və s. kimi orijinal saz havaları Naxçıvanda saz-söz ovqatının uzun müddət sənət mühiti kimi yaşadığını göstərir” [4, s.17].

Ən çox ifa olunan dastanlar sırasında “Aşığı Qərib”, “Abbas–Gülgəz”, “İbrahim–Hümisə”, “Novruz”, “Əsli – Kərəm”, “Şah İsmayıl – Gülzar”, “Hüseyn – Reyhan”, “Vəleh – Zərnigar” və başqaları yer alırdı.

Aşıqların yaradıcılığında vətən mövzusu, onun təbii gözəllikləri, insanların sevinci və şadlığı bir-biri ilə ahəngdar şəkildə birləşir, bu vəhdət şeirlərdə dolğun ifadəsini tapır.

Naxçıvanda qədim dövrlərdən bu günədək yaşayıb-yaratmış, Azərbaycan aşığı musiqisinə dəyərli töhfələr vermiş Şahbuz aşığıları haqqında qısa məlumat verməyi məqsəduyğun hesab edirik.

Ululu Kərim. “Ululu Kərimin həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat olduqca məhduddur. Mövcud bilgilər əsasən rəvayətlərə və el arasında dolaşan söz-söhbətlərə əsaslanır. Nəsihətamiz şeirləri onu el arasında daha da məşhurlaşdırmışdır. Güman edilir ki, el şairi XIX əsrin 90-cı illərindən sonra vəfat etmişdir. Ululu Kərimin “Olmaz” adlı ustadnaməsinin Mücrüm Kərimin adına verilməsi yanlışdır” [4, s.60].

*Fürsət əldə ikən yaxşılıq eylə,
Həmişə əlində ixtiyar olmaz!
Gəl güvənmə dövlətinə, malına,
Mala, mülkə, ömrə ehtibar olmaz.* [5, s.116]

“Həmçinin bir nəşrdə təqdim olunmuş “Ha bular, bular” şeiri də Mücrüm Kərimin yox, Ululu Kərimindir” [4, s.61].

Ululu Kərim aşığı şeiri üslubunda gəraylı, qoşma, təcnis kimi janrlarda nümunələr yaratmışdır.

*Şikayət var bu dünyanın əlindən,
Neçə Süleymanlar var idi, getdi.
Qışın hikkəsindən əsnəşir dağlar,
Bax dağları tutan qar idi, getdi.* [5, s.117]

Aşığı Nəcəfəli. “Aşığı Nəcəfəli Şahbuz rayonunun Kükü kəndində anadan olmuşdur. Onun doğum və vəfat tarixləri barədə dəqiq məlumat yoxdur. Qoşma, gəraylı, bayatı, müxəmməs, təcnis

və s. janrlara tez-tez müraciət etmişdir. Dastan yaradıcılığında öz dəst-xətti ilə seçilmişdir” [4, s.66].

“Bir gün” rədifli bir qoşma dövrümüzə gəlib çatmışdır. Adıçəkilən qoşma da onun yaradıcı potensialını nümayiş etdirir.

*Zamanın belə qalmaz, bir dövrən gələr,
Ağalar alçalar, nökar yüksələr.
Qamçı işdən düşər, ürəyim bilər,
Zülmünü yadına salarsan bir gün!* [5, s.41]

Kəlbə Molla İsmayıl. Kəlbə Molla İsmayıl XIX əsrin təxminən 60-cı illərində Şahbuz bölgəsinin aşağı Qışlaq kəndində anadan olmuşdur. Heca vəznində qoşmalar yazmışdır. Kəlbə Molla İsmayıl təxminən 1925-ci ildə vəfat etmişdir.

Kəlbə Molla İsmayılın “Qaldı”, “Üçünə”, “Gəlin”, “Yoxsulluq” rədifli qoşmaları, “Dağlar”, “Tanrı”, “Məni” rədifli gəraylıları məlumdur. Bu şeirlər onun şair-aşıq olmaqla yanaşı, dini biliklərə də malik olduğunu göstərir. “Qaldı” rədifli qoşmasının bir bəndində deyilir:

*Nə alim olasan Cəbrayıl kimi,
Nə canlar alasan Əzrayıl kimi,
Nə fağır olasan İsmayıl kimi,
Quranım, kitabım nə isə qaldı.* [4, s.67]

Şeirdə Adəmdən sonra gələn “beş ulu peyğəmbər”dən ikisinin — Nuh və İbrahimin adı çəkilir, digər üçünün kimliyi isə sual şəklində ifadə olunur.

Aşıq Həsənəli. XIX əsr Şahbuz aşıqları içərisində Aşıq Həsənəlinin adı hörmətlə çəkilir. Şeirləri əsasında dastan-rəvayətlər yaranıb.

*Başqasına baxıb köks ötürməyəm,
Səndən özgə gözəl mən gətirməyəm,
Ölərəm, mən səndən əl götürməyəm.
Başım düşər qalmaqala, gəlməyəm.* [2, s.437]

XX əsr aşıqlarından Aşıq İslam, Bicənəkli İsmayıl, Aşıq Vəli, Aşıq Hidayət, Küküdən Aşıq Fərrux, Aşıq Aydın Nərimanoğlu, el şairi Sərraf Qasım və başqalarının həyat və yaradıcılığından söz açılır.

Aşıq İslam. Aşıq İslam 1898-ci ildə Şahbuz rayonunun Biçənək kəndində anadan olmuşdur. El-el gəzərək aşıqlıq etməsə də, sazda çalıb-oxumuş və yaxşı səsi ilə tanınmışdır. O, bir neçə şeir və dastan nümunəsi yaratmışdır. Aşıq İslam birinci dastanını öz adı ilə bağlamışdır. Şeirlərində sevgi və məhəbbət hissləri ifadə olunub.

Bir şeirində isə dağları və sərin bulaqları ilə tanınan “Batabat” yaylağı tərənnüm edilir:

*İslam deyir, bulaqlarda gözüm var,
Ta azəldən söhbətin var, sözün var,
Yaraşlıq dağların var, düzün var,
Xəstə tapar burda dözümlü, Batabat.* [4, s.69]

Aşıq İslam 1984-cü ildə vəfat etmişdir.

Aşıq Hidayət. “Aşıq Hidayət 1932-ci ildə Şahbuz rayonunun Bicenək kəndində anadan olmuşdur. Aşıqlıq sənətini atası Aşıq İslamdan öyrənmişdir. O, məlahətli, yumşaq səsə və özünəməxsus ifa tərzinə malik idi.

Aşıq Hidayət “Naxçıvan gəraylısı” və “Şahbuz laylası” adlı saz havaları yaratmış, qoşma və gəraylılarında gözəllərin tərifini vermişdir”[4, s.70].

Aşıq “Dedim” adlı gəraylıda deyir:

*Gözlə sözlüm, boyu bəstə,
Hər nə desən bu göz üstə,
Hidayəti etmə xəstə,
İzin olsa, imkan dedim. [5, s.70]*

Aşıq Hidayət 2001-ci ildə vəfat etmişdir.

Aşıq Fərrux. Aşıq Fərrux 1937-ci ildə Şahbuz rayonunun Kükü kəndində anadan olmuşdur. Fərrux xoş avazlı səsə malik bir aşıqdır. Şeirlərində insanın və dünyanın vəfasızlığı ilə bağlı fikirlər ifadə olunur. Aşıq Fərruxun aşağıdakı qoşmasında öyüd-nəsihət əsas yer tutur:

*Ağıldan, helimdən kamil olsan da,
Sarsağa qoşulsan, sarsaq deyərlər.
Mərifət, düşüncən qabil olsa da,
Yaltaq ilə gəzsən, yaltaq deyərlər. [4, s.71]*

Aşıq Aydın Nərimanoğlu. Aşıq Aydın 1966-cı ilin noyabr ayında Şahbuz rayonunun Güney Qışlaq kəndində anadan olmuşdur. 1990-cı ildən saz ifaçılığına yiyələnmiş, tanınmış yaradıcı-ifaçı aşıqdır. O, Azərbaycan aşıqlarının beşinci qurultayında iştirak etmişdir. “Dağlar bizi gözləyir”, “Könlüm”, “Dağlar”, “Şahbuzum”, “Deyirəm”, “Ağrıyır”, “Qaldı” adlı gəraylı və qoşmaları çap olunmuşdur [4, s.72]. Şeirlərində dağları və Vətənin təbii gözəlliklərini vəsf edən misralar çoxdur. Aşıq “Dağlar” qoşmasında deyir:

*Ələsgərin səndə çox izi qaldı,
Kərəmlə Əslinin od-közü qaldı.
Aydının da beş kəlmə sözü qaldı,
Kim səndən doyunca kam aldı, dağlar. [4, s.72]*

Nəzərdən keçirilən şeir nümunələri Aşıq Aydının yaradıcı aşıq olduğunu təsdiq edir.

Sərraf Qasım. “Sərraf Qasım 1940-cı ildə Şahbuz rayonunun Aşağı Qışlaq kəndində anadan olmuşdur. Əvvəl “Qışlaqlı Qasım” təxəllüsünü işlətmiş, sonra “Sərraf Qasım” təxəllüsünü seçmişdir. Onun “Beşlik” və “Yeddilik” hecalarında şeirləri çap olunmuşdur” [4, s.76]. Bundan başqa, onun başqa janrlarda da şeirləri mövcuddur. Aşağıdakı nümunələr el şeiri tərzində yazılmışdır:

*Sərraf Qasımam, şənəm,
Sözlə doludu sinəm,
Hikmətlidi xəzinəm,
Dürü düründən gözəl,
Zəri zərindən gözəl. [4, s.76]*

Başqa bir gəraylıda el şairi özünü var-dövlət aşiqi yox, ilqar aşiqi, məclislərin yaraşığı və sazlı-sözlü biri kimi təqdim edir:

*Olmamışam var aşiqi,
Olmuşam ilqar aşiqi,
Məclislərin yaraşığı,
Sazlı-sözlü, şənliyəm mən. [4, s.77]*

Sərraf Qasımın şeirlərində fikir və məzmun aydınlığı, dil və üslub axıcılığı diqqət çəkir.

“Sərraf Qasım öz dövründə Naxçıvan ədəbi mühitinin görkəmli bir nümayəndəsi kimi, Azərbaycanın müxtəlif bölgə aşıqları ilə ən geniş yaradıcılıq əlaqələrinə malik olan bir şəxs kimi tanınmışdır. Tədqiqatçıların qənaətinə görə, həmin dövrdə naxçıvanlı aşıq və şairlər arasında Sərraf

Qasım qədər başqa şairlər və aşıqlarla deyişmələri, şeirləşmələri və görüşmələri olan, dastanlar yaradan ikinci bir şəxs olmamışdır” [6].

Sərraf Qasım 9 fevral 2018-ci ildə 78 yaşında vəfat etmişdir.

Biçənəkli İsmayıl. Hüriyyət İsmayıl 1889-cu ildə Şahbuz rayonunun Biçənək kəndində anadan olmuşdur. Onun “İsmayıl və Məstan” və “Qaçaq Qardaşxan və Qırçın” adlı məhəbbət dastanları vardır. Şeirləri bayatı, ağı və gəraylı janrlarında yazılmışdır. Şeirlərində birlik, yardımsevərlik və yaxşılıq etmək hissləri ifadə olunur:

*Ay ağalar, sizə deyim,
El yığılsa, güclü olar.
Körpü salan, yol çəkdirən,
Həmişəlik yadda qalar. [4, s.81]*

İsmayıl 1974-cü ildə vəfat etmişdir.

Məmməd Əmrəhoğlu. Məmməd Əmrəhoğlu 1949-cu ildə Şahbuz rayonunun Aşağı Qışlaq kəndində anadan olmuşdur. Xalq şeirində qoşma, gəraylı və bayatı janrlarında şeirlər yaratmışdır. Dülgərlik və dəmirçilik sənətini də yaxşı bilmişdir.

Onun şeirlərində nəsihətamiz fikir üstünlük təşkil edir. “Olmasa” rədifli qoşmada deyilir:

*Məhəbbətsiz dünya bir an dayanmaz,
Onsuz bu dünyada gözəllik olmaz.
İnsan bu dünyada insan sayılmaz,
Ədəb-ərkan, mərifət, həya olmasa. [4, s.81]*

Məmməd Əmrəhoğlu 2009-cu ildə Aşağı Qışlaq kəndində vəfat etmişdir.

Çərkəz Fətəlioğlu. Çərkəz Fətəlioğlu 1961-ci ildə Şahbuz rayonunun Yuxarı Qışlaq kəndində anadan olmuşdur. Şeirlərində yurda bağlılıq və vətənpərvərlik hissləri ifadə olunur. “Sorarsan məni” qoşmasında dost-tanışa onu dağlardan, çaylardan və bulaqlardan soruşmağı tövsiyə edir:

*Əziz bulağında bir nəfəs alıb,
Ağ qaya köksündə xəyala dalıb,
Zor bulaqda dağa-daşa səs salıb,
Mağal yoxuşundan sorarsan məni. [4, s.82]*

Şahbuz bölgəsi hər zaman istedadlı aşıqları ilə seçilmişdir. XX əsrin 80-ci illərində bu ənənə uğurla davam etdirilmişdir.

Nəticə / Conclusion

Şahbuz bölgəsinin aşıq mühiti zəngin yaradıcılıq ənənələrinə malik olmuşdur. XX əsr aşıqları bu ənənəni davam etdirərək xalq şeirini yaşatmışlar. Onların şeirlərində yurda bağlılıq, vətənpərvərlik və insanpərvərlik kimi dəyərlər əsas yer tutur. Məclislərdə ifa etdikləri qoşma, gəraylı və dastanlar xalq arasında geniş yayılmışdır. Hər bir aşıq öz üslubu və yaradıcılığı ilə Naxçıvan aşıq sənətinə töhfə vermişdir. Bu sənətkarlar həm xalqın mənəvi irsini qorumuş, həm də gələcək nəsillər üçün nümunə yaratmışlar. Beləliklə, Şahbuz aşıq mühiti XX əsrdə də Azərbaycanın mədəni və ədəbi həyatında önəmli rol oynamışdır.

Ədəbiyyat / References

1. Axundzadə F. Naxçıvan aşıq sənəti tarixindən. [Elektron resurs]. URL: <https://share.google/OUwU2h8f5LxThRfJ>
2. Azərbaycan folkloru antologiyası. Naxçıvan folkloru. I cild. – Naxçıvan: Əcəmi, 2009, 541 s.

3. Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına dair tədqiqlər. XXXIII kitab. (Tərtibçilər: Q.Namazov, Ə.Qədimov). – Bakı: Nurlan, 2010 s.
4. Səfərov Y. Əsərləri: 5 cildə, II cild (Naxçıvan aşığı mühiti). Genişləndirilmiş təkrar nəşr. – Naxçıvan: Əcəmi, 2017, 224 s.
5. Səfərov Y. Naxçıvan aşığı və el şairləri. – Naxçıvan: Əcəmi, 2011, 148 s.
6. Sözüün Sərrafı. “Hüriyyət” qəzeti, №2 (3102), 9-11 yanvar, 2021.